

ლუარსაბ წამებული

(ლუარსაბ წამებულის მოსახსენებელი დღისათვის - 21 ივნისისათვის)

1886 წელი

21-ს ივნისს საქართველოს ეკლესია ადიდებს სახელს მეფის ლუარსაბისას, რომელიც ამ დღეს ეწამა შაჰ-აბაზისაგან. ლუარსაბ II მეფე ქართლისა იყო შვილი მეფის გიორგი V-ისა და ლიპარტიანთა ასულისა მარიამისა. ლუარსაბი ავიდა ქართლის სამეფო ტახტზედ მამის გარდაცვალების შემდეგ და სცხოვრობდა მეჩვიდმეტე საუკუნის პირველ ნახევარში.

მის დროს იყო იგი სახელოვანი დიდი მოურავი გიორგი სააკაძე, რომლის მოქმედება და ქცევა დღესაც აუხსნელია ჩვენთა ისტორიკოსთაგან, და რომელიც, იყო რა უხვად შემკული ყოვლისა სამამაცო და საგმირო ღირსებითა, დღეს-აქამომდე არც ავად არის ჩვენ მიერ დაფასებული და არც კარგადა. მისი ავ-კარგიაობით აღსავსე განსაცდელიანი ცხოვრება და საოცარნი მოქმედებანი, მისნი ავად და კარგადაც აღსახსნელნი დიდნი საქმენი, - ჯერ შიგნულად გამოძიებულნი არ არიან და ელიან პირუთვნელს გამკითხველსა. ეს კი გულდაჯერებით საღიარებელია, რომ მისი მოუსვენარი და მღელვარებისაგან დაუცხრომელი ცხოვრება ერთი დიდი ტრაგედიაა, განსაკვირველი და გასაოცებელი. ამ ლუარსაბის დროსვე იყო ერთი სხვა გამოჩენილი კაციც, ნუგზარ არაგვის ერისთავი, სიმამრი სააკაძისა, რომლის სახელიც დღევანდლამდე სახსოვრად ჩარჩენია გულში საქართველოს ერს. ჩვენი ერი დღესაც ნუგზარს იხსენიებს ამ საგულისხმო ლექსით:

„ნუგზარ ერისთვის დროსაო,

სისხლის წვიმების დროსაო“.

დიდ მოურავს სააკაძეს, როგორც ერთს უპირველესს კაცს იმ დროში, დიდი გავლენა და ზედმოქმედება ჰქონდა მეფის ლუარსაბის სვე-ბედზედ და თვით მთელ საქართველოზედაც.

ჯერ ვსთქვათ ის, რომ დაი სააკაძის ცოლად შეირთო ლუარსაბ მეფემ. აზნაურშვილის მოყვრობამ, და ნამეტნავად აზნაურშვილის ქალის გადედოფლებამ, გული აუძღვრია მაშინდელ დიდებულებს, რომელთაც ითაკილეს აზნაურის ქალის დედოფლობა და ბატონობა. იქნება ყოველივე უბედურება, რაც მერე ლუარსაბ მეფეს დაატყდა, ამ მიზეზითაც შეემთხვია. დიდი მოურავი თუმცა ყოვლად ნიჭიერი კაცი იყო, ყოვლად მხნე სახელმწიფო კაცი და წარჩინებული მეომარი და სარდალი, მაგრამ ყოველივე ეს ვერ იპატიებდა მას მდაბალ-ბუნებიანთა კაცთა შურისაგან. ეს ნაძირალი გრძნობა ადამიანის ავზნეობისა ბევრს მეტოქეს და მოშურნეს მოუპოვებდა მაშინდელ დიდებულთა შორის, რომელთაც მოდგმა უფრო დიდ ღირსებად მიაჩნდათ, ვიდრე ნიჭიერი დიდ-ბუნებიანობა. ამით თუ აიხსნება ის გარემოება, რომ ამ სახელოვანს დიდ მოურავსა მრავალი მტერი აუჩნდა. მტერთა შორის

ყველაზედ გავლენიანი და ძლიერი შადიმან ბარათაშვილი იყო, მამა-მძუძე ლუარსაბ მეფისა. ამან დაიყოლია მეფე და აათვალწუნებინა იმისთანა კაცი, როგორც იყო დიდი მოურავი, გადაჰკიდა მეფე დიდ მოურავსა, და დიდი მოურავი იძულებულ შეიქმნა შეჰკედლებოდა შაჰ-აბაზსა, რომელსაც ცოლად ჰყვანდა დაი ლუარსაბ მეფისა. ჩვენი „ქართლის ცხოვრება“ ბრალსა სდებს დიდ მოურავსა, რომ იგი „აზრახებდა ყვესა დაპყრობად ქართლისადა“.

ესე იყო თუ არა, ყვენი შაჰ-აბაზი მოვიდა განჯას და დააპირა უგრძნეულად შესვლა კახეთს. კახეთის მეფემ თეიმურაზმა მოიწვია საშველად ქართლის მეფე ლუარსაბი, შეჰკრეს ამ ორმა მეფემ პირობა, რომ წინაღუდგნენ შაჰ-აბაზსა და ამ პირობისამებრ მეფე თეიმურაზი მოვიდა ლუარსაბთან მუხრანს, რადგანაც ამ დროს შაჰ-აბაზიც კახეთიდან ქართლს წამოვიდა. მეფეებმა თუმცა მოიწადინეს ომისათვის მიენდოთ თავისი სვე-ბედი, მაგრამ რა იხილეს დიდი სპა და ჯარი ყვენისა, ომი ვეღარ გაუბედეს და გაიხიზნეს იმერეთს. იმერეთის მეფემ გიორგიმ დიდის პატივით მიიღო ორივენი. შაჰ-აბაზი შევიდა გორს და აქედამ სთხოვა გიორგი მეფეს, დამითმე მეფენიო. გიორგიმ უარი შეუთვალა. ყვენმა რომ ნახა, ძალით აღარ გაეწყობა-რა, ხერხი იხმარა. მოიხმო მამა-მძუძე ლუარსაბ მეფისა შადიმან ბარათაშვილი, შეჰფიცა, ოღონდ ლუარსაბი მომიყვანეო, და არამც თუ თავის სამეფოს მიცემო, სხვას ბევრს ნიჰსაც არ დავიშურებო. გამოისტუმრა შადიმან, საჩუქრად გამოატანა ლუარსაბისათვის ძვირფასად მოჭედილი ხმალი და თანაც ბარათი ლუარსაბის დისა, მოდი, ნურაფრის შიში გაქვსო.

შადიმანმა დაარწმუნა მეფე, რომ ყვენი ბოროტს არას შეგამთხვევსო და მეფე მოემზადა წასასვლელად. ბევრი ურჩიეს წარჩინებულთა და დიდებულთა, ნუ მიენდობი ყვესა და ნუ წახვალო, მაგრამ მეფემ ასე უპასუხა: „უკეთუ არა წავიდე, ამიყრის ქვეყანასა და მოაოხრებს, რა მადლი არს ჩემდა“. მისული მეფე შაჰ-აბაზმა ჯერ ჩაიტყუა ტფილისს, მერე ყარაიაზედ, ვითომცა სანადიროდ, სანადიროდვე გაიწვია ყარაბაღს, ყარაბაღიდან მაზანდარანს, და აქ მაზანდარანში-კი გამოუცხადა, უნდა უარჰყოო რჯული ქრისტესი და გამაჰმადიანდეო. თუ ამას იქმო „დიდითა პატივითა პატივ-გცე და მრვლითა დიდებითა განგიტეო ქვეყნად შენდაო“. ლუარსაბ მეფემ შორს დაიჭირა და უპასუხა: „უკეთუ ყოველი ქვეყანა ჩემდა იყოს, არა თავს ვიდვა სიტყვათა და ქადაგებათა შენთა მორჩილებაი, არამედ მეუფისა და ღვთისა მიერ ჩემისა ნათელ-მიღებებს, და მის მიმართ დამიძს სასოება ჩემი და თვინიერ მისა სხვა ღმერთი არავინ ვიცი“.

ამის შემდეგ ხელ-ფეხ-შეკრული მეფე წაიყვანეს და დაამწყვდიეს ციხეში, შვიდი წელიწადი ჰყვანდათ ასე და ცდილობდნენ გაემაჰმადიანებინათ, მაგრამ მეფე „ესრეთ მტკიცედ და შეურყეველად ჰდგა, ვითარცა კლდე ანდამატი, და ესრეთ იხილვებოდა მშვენიერი და ბრწყინვალე პირი მისი - ვითარცა ოქრო გამოდნობილი ბრძმედსა შინა, და განკვირვებულ იყვნენ სიმხნისა და ახოვნებისა მისისათვის“. ბევრს ურჩევდნენ მეფეს შეებრაღა თავისი მშვენიერება და სიჭაბუკე, და მწართა სიკვდილითა არ მომკვდარიყო შაჰ-აბაზის უწყალო ხელითა, მაგრამ მეფემ არ უღალატა თავისის ქვეყნისა და ერის რჯულსა და არ შეუდრკა სიკვდილსა. „რა გნებავთ ყოფად ჩემდა, ჰყავთ, - ეუბნებოდა თურმე შაჰ-აბაზის მოციქულთა -

და აღასრულეთ ბრძანებაი მისიო“. რა ნახა შაკ-აბაჰმა ასეთი სიმტკიცე ლუარსაზ მეფისა და ველარა გააწყო-რა, ბრძანა სიკვდილი ლუარსაზისა. როცა მივიდნენ ჯალათნი ამის ასასრულებლად, მეფემ ითხოვა, მაცალეთ, სიკვდილის წინ ვილოცო. ნება მისცეს. დაისვენა თურმე წინ ხატი ღვთის-მშობლისა, რომელიცა თანა ჰქონდა, და ესე შეევედრა: „ჰოი დედოფალო ღვთის-მშობელო, შენდამი დამიძს სასოება ჩემი, შენ ხარ ნუგემის-მცემელი ჩემი. შენ მომეც შეწევნა წამებისა ჩემისა ამის, და შემრთე წმიდათა მოწამეთა შენთა თანა, რათა მეცა ვადიდებდე მამასა, ძესა და წმიდასა სულსა“.

ამის შემდეგ მივიდნენ ჯალათნი და დაარჩვეს მშვილდის საბლითა. ეს იყო 1622 წელს, ივნისის 21-სა დღესა. გვამი ესრეთ ქვეყნისა და რჯულისათვის წამებულის მეფისა ჰმარხია შირაზს.

მხოლოდ დიდ-ბუნებიანთა კაცთა თვისებაა ერთხელ რწმენილი და აღიარებული გაიხადონ თავის სიცოცხლის საგნად და მას ქვეშ დაუგონ თავისი ცხოვრება და, თუ საჭიროება მოითხოვს, შესწირონ თავი თავისიგა ნიშნად იმისა, რომ ჭეშმარიტება მეტად უღირს, ვიდრე საკუთარი თავი და საკუთარი სიცოცხლე. ამიტომაც მეტად არა ვსთვლით, რომ დღეს ერთი საქართველოს გმირთაგანი გავიხსენეთ, იგი გმირი, რომელმაც სთქვა: რა მადლია თავი გადავირჩინო და ჩემი ქვეყანა მტერს ავაოხრებინო, - წავიდა და წამებულის გვირგვინით შეიმოსა სახელოვანი თავი ქვეყნისა და ქრისტეს სახელითა. და დღეს ჩვენ სხვა არა დაგვრჩენია რა გარდა იმისა, რომ ბესარიონ კათოლიკოზთან ერთად ქება-დიდებათ წარმოვსთქვათ:

„ყოფადთა მცნობი, ბრძენი და ახოვანი

მეფე ლუარსაზ დღეს იდიდებოდენ“